

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 31 (1130) 31 ЛПЕНЯ 2013 г.

VI з'езд беларусаў свету

Шосты з'езд Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына" прайшоў 23-24 ліпеня ў Менску. Усяго ў з'ездзе прынялі ўдзел дэлегаты беларускіх дыяспар з 21 краіны свету, сярод якіх больш за дзве сотні чалавек з замежжа і каля 140 чалавек з Беларусі. Тэмаю з'езду стала "Беларуская нацыя ва ўмовах глабалізацыі: выклікі і магчымасці".

На працягу двух дзён у Менску ішла зацікаўленая і шчырая гаворка пра сённяшні дзень і будучыню Беларусі ды беларусаў па ўсёй планеце.

Першы дакумент, які быў зацверджаны агульным галасаваннем, тычыўся дачыненняў беларусаў замежжа з уладамі, найперш неабходнасці прыняць закон "Аб беларусах замежжа". Гаворка пра яго неабходнасць вядзецца ўжо 20 гадоў - акурат ад першага з'

праявах, кансалідаваць беларускую нацыю і ўмацаваць грамадзянскую супольнасць у Беларусі.

Удзельнікі з'езду прынялі заяву "Аб акце добрай волі". Яны заклікалі ўлады Беларусі зрабіць акт добрай волі і вызваліць вязняў сумлення, якія знаходзяцца за кратамі за свае палітычныя перакананні.

Напрыканцы працы з'езду былі абраныя кіроўныя органы і прайшло першае паседжанне новаабранай Вялікай Рады. Кіраўніком ЗБС "Бацькаўшчына" была абраная Алена Макоўская, старшынёю Рады - Ніна Шыдлоўская. Намеснікамі старшыні Вялікай Рады сталі Валеры Герасімаў і Барыс Стук.

Таксама быў прыняты шэраг рэзалюцый, такіх як "Пра захаванне гісторыка-культурнай спадчыны", "Пра транслітарцыю найменняў беларускіх геаграфічных аб'ектаў" і "Беларуская мова - галоўны фактар захавання беларускай нацыі".

Радзё Рацыя.

"Наша слова" на VI з'ездзе беларусаў свету

Рыцары сабраліся ў Мсціславе

27 і 28 ліпеня ў Мсціславе ў шосты раз праходзіў фестываль сярэднявечнай культуры "Рыцарскі фэст. Мсціслаў-2013".

На два дні фестывалю цэнтральныя вуліцы Мсціслава ператварыліся ў кірмаш, а замчышча - у пляцоўку для рыцарскіх турніраў. На замчышчы ўдзельнікі фэсту разгарнулі і свае намёты.

Больш за трыццаць рыцарскіх клубаў узялі ўдзел у збройных турнірах, паказах строяў старадаўняй моды, выступілі з канцэртамі. Бальшыня мерапрыемстваў адбывалася на мсціслаўскім замчышчы. Традыцыйна фэст праходзіць на ўгодкі Грунвальдскай бітвы, на якой праславілася мсціслаўская харугва.

Галоўнымі персанажамі дзейства традыцыйна былі княгіня Анастасія Слуцкая ды князь Расціслаў Мсціслаўскі. Да грамады яны звярталіся на расейскай мове. Парасейска прамаўлялі і іншыя ўдзельнікі ўрачыстасці. Славлівы чын беларускіх дружын, што ўдзельнічалі ў бітве пад Грунвальдам зноў жа на расейскай мове. Беларуская мова загучала, калі пачалі абвешчаць назвы клубаў. Акрамя беларускіх клубаў, на Мсціслаўскі фэст прыехалі іхнія калегі з Украіны, Расеі ды Татарстана.

Упершыню фэст адбыўся ў 2007 годзе. Задумаў яго пробачнік Мсціслаўскага касцёла Караль Тамэцкі. Ажыццявіць задуманае дапамагла неформальная аналітычная група Агенцтва гуманітарных тэхналогій з Менска. Дапамагалі і мясцовыя ўлады. Супрацоўніца Агенцтва Юліі

Галіноўская адзначыла:

- Мы спрабавалі высветліць патэнцыял актыўнасці мясцовай грамадзянскай супольнасці. Мы хацелі, каб у фестывалі больш была задзейнічана мясцовая грамадскасць, аднак гэта не ўдалося ажыццявіць. Урэшце фестываль стаў проста забавай для насельніцтва, але добра, што ён жыве і ў такім выглядзе. Некаторыя нашы задумы ўключаюцца дагэтуль у праграму фэсту, і гэта радуе.

Непасрэдна перад пачаткам фэсту ў Мсціслаўскім музеі прайшла навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 150-годдзю ўладзіміра Гаўрылавіча Краснянскага, аўтара даследавання пра Мсціслаў. У канферэнцыі ўзялі ўдзел доктар гістарычных

наук Ігар Мерзалюк, кандыдат гістарычных навук Алег Трусаў і кандыдат гістарычных навук Васіль Варонін. Алег Трусаў прадставіў сваю новую кнігу "Невядомая нам краіна. Беларусь у яе этнаграфічных межах", якая толькі што выйшла на беларускай і англійскай мовах. Васіль Варонін прэзентаваў сваю кнігу "Князь Юрый Лунгвенавіч Мсціслаўскі". Уся канферэнцыя ішла на беларускай мове.

Фестываль сярэднявечнай культуры ў Мсціславе - адзіны на Магілёўшчыне. Яго наведваюць сотні гасцей з іншых мясцін Беларусі і замежжа. Паводле мясцовых жыхароў, стары горад, калі адбываецца свята, ажывае.

Паводле "Радзё Свабода".

800-ты нумар "Нашага слова", выдадзены ў Лідзе

Іркуцкія беларусы не забываюць пра Радзіму

Беларусы Прыбайкаля напярэдні З'ездзе беларусаў свету завіталі ў Гомель. У складзе іркуцкай дэлегацыі прыхаў спеўны гурт "Крывічы". Паводле Алега Рудакова (аднаго з кіраўнікоў Таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага), некаторыя з сібірскіх беларусаў трапілі на гістарычную Радзіму ўпершыню.

Алег Рудакоў распавёў:

- Нас запрасілі на з'езд беларусаў свету "Бацькаўшчына". І мы падумалі, што было б надрэнна наведаць Гомель. Таму мы прама з самалёта, адразу як прыляцелі, паехалі ў гэты горад. Усё ж такі гэта вельмі цікавы рэгіён. У Сібіры ёсць шмат перасяленцаў з Гомельшчыны. Ёсць нават назвы вуліцаў. Напрыклад, у вёсцы Тарнопаль Балаганскага раёна ёсць вуліца Гомельская.

Беларускамоўная сібірчакка ў пятым пакаленні Воля Галанавы ў прыватнай размове прызналася, што марыць пераехаць з Сібіры ў Беларусь на сталае жыццё:

- Я нарадзілася ў сям'і беларусаў. З аднаго боку, былі Галанавы і Дарашкевічы. З другога - Афанасевы і Лук'янавы. Адныя апынуліся ў Сібіры ў часы Сталінскай рэформы, а другія - у 1936 годзе, уцякаючы ад калектывізацыі.

Вольга трапіла ў Іркуцкае Таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага 1 верасня 2003 года. З таго часу, паводле дзяўчыны, яна амаль штодзень спрабуе штосьці рабіць у таварыстве.

- Я займаюся спевамі, ткацтвам. Мы разам ладзім святы, у якіх я ўдзельнічаю абавязкова, - кажа Вольга Галанавы.

Беларуская дыяспара ў Іркуцку - адна з найбольш заўважных сярод іншых нацыянальных меншасцяў. Алег Рудакоў узначалваў Іркуцкае Таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алега Рудакова, сярод прадстаўнікоў роз-

туры імя Яна Чэрскага з моманту заснавання ў 1996 годзе. Лідар іркуцкіх беларусаў распавёў, што для некаторых прадстаўнікоў іх таварыства Беларусь - гэта, як казка: "То бок гэта гістарычная радзіма продкаў".

Летась лідара беларускага зямляцтва ў Іркуцку на пасадзе замяніла сібірчакка ў трэцім пакаленні Алена Сіпаква.

- Мае продкі ў пачатку ХХ стагоддзя патрапілі адсюль з Беларусі, з Магілёўшчыны, на іркуцкую землю. І вось там мы дагэтуль жывём. Але мая беларускасць засталася самай. Таму што мае дзядуля і бабуля жылі ў вёсцы. І толькі ў 1980-х гадах перабраліся ў горад. Мой дзед не меў адукацыі. У бабулі было 3 класы. Паміж сабой яны размаўлялі па-беларуску.

Беларусы Прыбайкаля наведлі Гомель, каб паглядзець на мясцовыя славутасці і расказаць пра сваю дзейнасць. Ад Іркуцка да горада над Сожам - 5757 км. Між іншым, ад Гомеля да Парыжа - удвая меней км. Ад Масквы да Іркуцка цягнік едзе 3,5 сутак. У Іркуцку - суровы клімат. Зіма тут цягнецца 6 месяцаў. А сярэдняя тэмпература самага спякотнага месяца - ліпеня - 18 градусаў.

Сябра Таварыства Беларускай Культуры імя Яна Чэрскага Вольга Галанавы распавяла пра ўражанні ад першага наведвання Беларусі. На той момант Вользе было 18 год.

- Першае маё ўражанне - калі я на лузе ўбачыла яблыню з яблыкамі. Яны яшчэ былі зялёныя. Але я ніколі ў жыцці не бачыла яблыкаў на дрэве. Мянэ гэта так захапіла. Я глядзела на гэта доўгі час. І было так прыемна. Быццам бы ў казцы апынулася.

Паводле сябра Таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алега Рудакова, сярод прадстаўнікоў роз-

ных меншасцяў у Іркуцку найбольш актыўна сябе выяўляюць менавіта беларусы:

- Мы можам па-рознаму казаць у Беларусі: бульба альбо "картошка". Усе зразумеюць. Але калі ты прыязджаеш у Іркуцк, то цябе не разумеюць. Там не ведаюць, што гэта за слова - "бульба". Таму калі мы адчуваем сябе беларусамі, калі пачынаем вывучаць беларускую мову, калі пачынаем размаўляць на гэтай мове на вуліцы, у аўтобусе, то да нас пачынаюць ставіцца нават з пэўнай павагай, бо мы памятаем свае карані.

Іркуцкае Таварыства Беларускай Культуры імя Яна Чэрскага мае свае суполкі па ўсёй вобласці. Як паведаміў Алег Рудакоў, афіцыйна зарэгістравана 12 суполак. Ёсць некалькі ініцыятыўных групаў.

- Мы супрацоўнічаем з 14 раёнамі. Маецца вельмі шмат беларускіх вёсак у Іркуцкай вобласці. Мы намагаемся наладжваць кантакты, каб там з'яўляліся актывісты, якія б рабілі крокі па адраджэнні традыцыйнай культуры, узніклі гурты. Гэтым разам у Беларусь прыхаў толькі адзін гурт - "Крывічы", які спявае аўтэнтчныя песні. А ўвогуле ў нас, у Іркуцкай вобласці, больш за 17 гуртоў, - кажа Алег Рудакоў.

Паводле дадзеных афіцыйнага перапісу насельніцтва,

"Жывая мова" Юрася Бушлякова

23 ліпеня ў менскай управе БНФ прайшла прэзентацыя кнігі Юрася Бушлякова "Жывая мова".

"Жывая мова" Юрася Бушлякова - калекцыя практычных эса пра тое, як гаварыць па-беларуску правільна і прыгожа.

Цягам сваёй рэдактарскай працы на Радзё Свабода аўтар выяўляў складаня, спрэчныя ці памылковыя моманты ў жывой мове, аналізаваў іх і даваў парады, якія склалі цыкл радыёперадач і леглі ў аснову кнігі.

Гэтую кнігу Юрась дапісваў і ўдасканалваў да апошніх дзён жыцця. Яна ўбачыла свет да саракавін з дня ягонай заўчаснай смерці.

На прэзентацыю прыйшлі Лявон Баршчэўскі, Пятро Садоўскі, Алег Трусаў, Зміцер Саўка, іншыя вядомыя людзі. Прэзентацыю вёў карэспандэнт Радзё Свабода Валер Каліноўскі.

Прысутныя праслухалі запіс голасу Юрася Буш-

чыць, як з Богам гаварыць па-беларуску правільна і прыгожа. Каб ён пачуў, зразумеў і палюбіў.

Дзякуй, Юрась, за кнігу любові.

Валер Каліноўскі нагадвае, што Юрась Бушлякоў быў суаўтарам яшчэ адной кнігі - "Беларускі клясычны правапіс". Слова бярэ іншы суаўтар гэтай кнігі - Вінцук Вячорка:

- Юрасёвы плён - гэта найлепшы доказ таго, якое

лякова, адной з ягоных перадачаў "Жывая мова". Затым прысутныя праслухалі словы пра Юрася навуковай кіраўніцы ягонай дысертацыі Ірыны Шкрабы.

3 Прагі праз "Скайп" на сувязь выйшаў кіраўнік беларускай службы Радзё Свабода Аляксандар Лукашук:

- Гэта першае выданне Бібліятэкі Свабоды за дзесяць гадоў, калі я не магу паціснуць руку аўтару і павіншаваць яго. Але звярнуцца да яго магу.

Час ад часу мы чуем пытанні ад начальства, ад кангрэсменаў у Вашынгтоне, ад журналістаў - чаму Радзё Свабода не пайройдзе на расейскую мову? Гэта мова ўлады і мова насельніцтва, больш людзей ў Беларусі гавораць, больш чытаюць, больш пішуць, больш разумеюць па-расейску - хіба не сам закон дэмакратыі прымушае зрабіць гэты пераход?

Насамрэч, гэта ілжэвыбар. Насамрэч, гэта дэмакратыя ў Беларусі немагчымая без беларускай мовы, як яна немагчымая без павагі да закону, без справядлівых выбараў, без свабоды слова.

Юрась не быў палітычным актывістам. Але як для кожнага, хто ў пэўны момант свайго гарадскога жыцця раптам збеларушчваўся, для яго не існавала падзелу паміж каштоўнасцю свабоды і каштоўнасцю мовы. Бо свабода - насамрэч гэта мова на якой чалавек гаворыць з Богам, а Бог з чалавекам. Гэтая кніга ву-

мовазнаўства патрэбнае сёння Беларусі - тэрапеўтычнае, выратавальнае. Выбар Юрасём сваёй пазіцыі абумоўлены і навуковым і гуманістычным пачуццём. Аўтарытэтны, упэўнены, пры гэтым і далікатны - гэта пра Юрася. Непрыманне Юрасём сталінскага правапісу грунтавалася на разуменні, што правапіс чапляе сабой вельмі шмат чаго. Такой кнігі катастрофічна не хапала.

Прыйдзе час - зрэшты, ён ужо надышоў - калі мы можам сказаць: так вучыў Ластоўскі, так раіў Юрась Бушлякоў.

Алегу Трусава Валер Каліноўскі прапанаваў у тым ліку выказаць сваё меркаванне пра лёс беларускай мовы:

- Я, напрыклад, таксама быў чалавек гарадскі, з горада Мсціслаў. Менавіта там Насовіч напісаў свой слоўнік. Юрась Бушлякоў быў вельмі актыўным сябрам ТБМ. Ён не толькі плаціў складкі, але і рэгулярна перадаваў уласныя ахвяраванні. Бушлякоў - прадстаўнік новага Адраджэння. І гэтая хваля, відаць, самая моцная за апошнія 200 гадоў, бо менавіта яна дала нам незалежнасць. Можна, мова і не будзе вечна жыць (бо вечным нічога не бывае), але пару тысяч гадоў яна пражыве.

Няма чаго хвалявацца. Трэба рабіць штодзённа тое, што рабіў Бушлякоў - гаварыць па-беларуску.

Паводле
Радзё Свабода.

Мікола Бянько,
Юлія Сівец,
Беларускае Радзё Рацыя,
Гомель

ЯКУБ КОЛАС У ЭМІГРАЦЫЙНЫМ ДРУКУ

22 ліпеня 2013 года да Шостага з'езду беларусаў свету ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа была адкрыта выстава "ЯКУБ КОЛАС У ЭМІГРАЦЫЙНЫМ ДРУКУ".

Беларуская эміграцыя шмат увагі аддавала друку. Эміграцыйныя выданні, як адзначаў Вітаўт Кіпель у кнізе "Беларусы ЗША", служылі аб'яднаўчым фактарам рассяянай масы беларускіх эмігрантаў, былі галоўнай крыніцай інфармацыі пра грамадскае і палітычнае жыццё беларускай эміграцыі, па гісторыі і культуры Бацькаўшчыны. Шмат матэрыялаў у эміграцыйным друку прысвечана Якубу Коласу, яго творам.

Вялікім дапаможнікам і "пуцяводнай зоркай" на небасхіле эміграцыйных і замежных выданняў стала бібліяграфія "Янка Купала й Якуб Колас на Захадзе", выдадзеная ў 1985 годзе Беларускім інстытутам навукі і мастацтва ў ЗША. Укладальнікі бібліяграфіі - вядомыя навукоўцы і дзеячы беларускай эміграцыі Вітаўт і Зора Кіпель. Дзякуючы гэтаму выданню сталі магчымыя мэтанакіраваны пошук і збор матэрыялаў эміграцыйнага друку, прысвечаных Я. Коласу.

Бацька Вітаўта Яўхім Кіпель быў асабіста знаёмы з Якубам Коласам па Інбелкульту. Яму належаць успаміны пра Якуба Коласа і яго ўдзел у беларускім нацыянальным жыцці 20-30 гадоў, якія друкаваліся ў розных эміграцыйных выданнях. На выставе прадстаўлены кнігі Яўхіма Кіпеля "Эпізоды", ЗША, 1998 г., артыкул "с.п. Якуб Колас" ў часопісе "Аб'яднаньне" (Лондан), № 7, 1956 г. і артыкул "Беларуская Хатка", у часопісе "Беларуская моладзь", (Нью-Ёрк), № 5, 1960 г., у якім падаецца малюнак 20-х гадоў у Менску, адзначаецца дзейнасць клуба беларускай моладзі "Беларуская хатка", у якім Якуб Колас кіраваў літаратурнай секцыяй.

У выніку вайны Германіі з Польшчай у 1939 годзе ў Нямеччыне апынулася вялікая колькасць палонных беларусаў з польскай арміі. 3 снежня 1939 г. у Берліне пачала выходзіць тыднёвая беларуская газета "Раніца" (выходзіла да сакавіка 1945 г.). 3 сакавіка 1940 г. у газеце быў упершыню надрукаваны верш Якуба Коласа, у № 6 (70) ад 22 лютага 1942 г. Янка Купала і Якуб Колас

узгадваліся ў артыкуле "Доля паэтаў усходняй Беларусі". На выставе прадстаўлены артыкул Андрэя Дубовіча "Новая зямля" - паэма сялянскае Беларусі" (Раніца, № 171, 175, 1944 г.). У артыкуле адзначаецца, што асноўнай сілай паэмы з'яўляецца стыхійная ідэалогія селяніна: "Свая зямля - вось што аснова", а малюнак сялянскага жыцця ў паэме "Новая зямля" маюць пэўнае падабенства з творамі фламандскага паэта Эміля Верхарна.

3 канца 1942 года ў Берліне пачаў выходзіць тыднёвік для новапрывезеных у Нямеччыну работнікаў з Беларусі (остабайтэраў) - "Беларускі работнік", які выдаваўся адначасова з "Раніцай" і пераважна тымі самымі сіламі (А. Шкутка, Ф. Акінчыц, В. Ту-

маш). У артыкуле, які быў прысвечаны паэту Уладзіміру Дудзіцкаму (№40, 1 кастрычніка 1944 г.), прыводзіцца ўспаміны аб Беларускім педтэхнікуме, частымі гасцямі якога былі Я. Купала і Я. Колас.

У 1942 годзе ў Празе Беларускім камітэтам самапомачы ў Берліне была выдадзена паэма Якуба Коласа "Сымон-музыка". Гэтае выданне даволі рэдкае, бо амаль увесь наклад быў канфіскаваны нямецкімі ўладамі.

Пасля капітуляцыі Нямеччыны на акупацыйных зонах пачалі арганізоўвацца ДП-лагеры, пераважна па нацыянальным прынцыпе. У лагерах арганізоўваліся дзіцячыя садкі, школы, арганізацыі і гурткі, скаўцкія арганізацыі, выдавецкія суполкі. Сярод першых беларускіх кніг, выда-

дзёных перыядычных выданняў у Заходняй Еўропе трэба адзначыць газету "Бацькаўшчына" (выдавалася ў Остэргофэне, пасля ў Мюнхене ад кастрычніка 1947 да снежня 1966 г.). Яе заснавальнікамі, першымі рэдактарамі і адміністратарамі былі Антон Адамовіч, Лявон Савёнак, Васіль Кендыш, Наталля Арсеннева. Тут былі надрукаваны такія творы Я. Коласа, як "Думкі ў дарозе" і "Няшчасная маці" (1958. № 51), "Новая зямля"

сея Сяднёва ("Юбілейныя сустрэчы"), Аўгена Калубовіча ("Я. Колас і Я. Купала"). А. Калубовіч - укладальнік і рэдактар кнігі "Янка Купала й Якуб Колас: Вянок успамінаў пра іх", выдадзенай ў ЗША да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Рукапісы і кнігі паэта збіраліся і захоўваліся ў культурных установах беларускай эміграцыі. Так, у Беларускай бібліятэцы імя Ф. Скарыны ў Лондане знаходзяцца рэдкія

другая кніга трылогіі "У глыбі Палесся" (1977-1978), а таксама кароткі ўспамін "Якуб Колас" М. Міцкевіча (1991, № 22).

З перыядычных выданняў ЗША - найбольш вядомая газета "Беларус", (выходзіць з 1950 г.) Сярод яе рэдактараў - вядомыя дзеячы беларускай эміграцыі - Лявон Галіа, Лявон Савёнак, Наталля Арсеннева, Міхась Міцкевіч, Вітаўт Тумаш, Станіслаў Станкевіч, Янка Запруднік, Зора Кіпель. "Бела-

(1952. № 78-79, 80-81, 82, 112), "Сымон-музыка" (1954), "У палескай глушы" (1955) ды іншыя, а таксама вялікая колькасць артыкулаў, прысвечаных яго творчасці. Газета мела месячны дадатак для дзяцей "Каласкі", дзе таксама друкаваліся вершы Я. Коласа.

Газета мела і сваё ўласнае выдавецтва "Бацькаўшчына". Першым выданнем "Бацькаўшчыны" была паэма Коласа "Новая зямля" (1952 г.). У 1955 годзе выйшла паэма "Сымон-музыка", у 1957 годзе - "У палескай глушы" і "Беларускія казкі", куды ўвайшлі тры казкі Коласа - "Страшнае спатканне", "Як птушкі дуб ратавалі" і "Страказ".

Найбольш грунтоўна творчасць Якуба Коласа разглядалася ў даследаваннях А. Адамовіча, сярод якіх варта адзначыць наступныя працы:

Уступны аналітычны артыкул да кнігі Я. Коласа "Новая зямля". Мюнхен: Бацькаўшчына, 1952. Новая зямля Якуба Коласа // Бацькаўшчына. 1952. № 42-48. Якуб Колас у супраціве саветызацыі. Мюнхен: Інстытут па вывучэнні гісторыі і культуры СССР, 1955. Да творчай гісторыі "Сымона-музыкі" // Бацькаўшчына. 1955. № 4-5.

Вялікую колькасць артыкулаў прысвяціў Я. Коласу С. Станкевіч (найбольш грунтоўны: Якуб Колас. Беларускі зборнік. Мюнхен, 1956. № 6).

Лістападаўскаму працэсу, які амаль не асвятляўся ў беларускім пасляваенным друку, прысвечаны ўспаміны Аляксандры Саковіч (Бацькаўшчына. 1956. № 29-30). Вельмі цікавыя успаміны Ма-

выданні і наступныя рукапісы паэта: вершы "Антону Луцкевічу", "Доля батрачкі", "Полле", "Панскай Польшчы", дзве страфы верша "Водгулле", уступ да паэмы "Сымон-музыка", частка рукапісу кнігі "Другое чытанне для дзяцей беларусаў", рукапіс артыкула "Мова Лынькова па раману "На чырвоных лядах", рукапіс артыкула "Падумаўце аб дзецях". Копіі гэтых рукапісаў былі перададзеныя дырэктарам бібліятэкі Аляксандрам Надсанам у фонды Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа. У бібліятэцы захоўваюцца рукапісныя і друкаваныя матэрыялы айца Льва Гарошкі, у тым ліку тэксты радыёперадач Ватыканскага радыё. 11.11.1974 з Ватыкану выйшла перадача "Рэлігійны элемент у творчасці Якуба Коласа".

Першае беларускае выданне Вялікабрытаніі - "На Шляху" (1946-1951). У № 7 (верасень 1947 г.) апублікаваны артыкул "Асновы беларускага патрыятызму" (лацінкай), дзе прыводзіцца радкі Я. Коласа "О край родны, край прыгожы..." і адзначаецца, што у беларускай літаратуры шмат твораў аб Бацькаўшчыне і аб любові да яе. Матэрыялы, прысвечаныя Я. Коласу, друкаваліся таксама ў часопісах "Божым шляхам" (Парыж, Лондан; 1947-1980 гг.), "Аб'яднаньне" (Лондан, 1955-1966 гг.), "The Journal of Byelarusian Studies" (1965-1988 гг.).

Сярод часопісаў ЗША трэба адзначыць "Беларускі сьвет" (Мічгэн), які выдаваў Мікола Прускі. Там былі надрукаваны вершы Коласа,

надрукаваў нямала артыкулаў, прысвечаных жыццю і творчасці Я. Коласа, асвячленню юбілеяў Я. Коласа і Я. Купалы. Сярод прац Янкі Запрудніка "Вольная Беларусь і Язэп Лёсік" (Беларус, № 186, 1972), "Угодкі Янкі Купалы й Якуба Коласа" (Беларус, № 128, 1967), "70-годдзе Нашай Нівы" (Беларус, № 235, 1976). Міхась Міцкевіч прысвяціў свайму старэйшаму брату Якубу Коласу наступныя артыкулы: "Вольная Беларусь і ейныя супрацоўнікі" (Беларус, № 59, 1957), "Да 50-годдзя Нашай Нівы" (Беларус, № 58, 1956), "Пацяклі, паплылі за гадамі гады" (Беларус, № 61, 1957) і іншыя. У часопісе "Голас Царквы", які на працягу некалькіх год выдаваў Міхась Міцкевіч, таксама друкаваліся вершы і ўрывкі з паэмаў Якуба Коласа.

З перыядычных выданняў Канады з вершамі Якуба Коласа на выставе прадстаўлены "Беларускі голас", "Беларускі эмігрант" (Таронта), "Баявая Ускалось".

Эміграцыйныя матэрыялы даюць магчымасць паглядзець на творчасць і жыццё Я. Коласа з новых пазіцый, яны будуць каштоўным дапаўненнем да існых крыніц коласазнаўства. З другога пункту гледжання - матэрыялы вельмі значныя для вывучэння гісторыі самой эміграцыі, яе культурнага і духоўнага жыцця, бо ў іх адлюстраваны захапленні і расчараванні, ідэалы і пакуты людзей, якія апынуліся за межамі сваёй роднай краіны.

Марыя Міцкевіч.

На здымках: госці з'езду ў музеі Я. Коласа.

дзеных на эміграцыі, пераважалі школьныя падручнікі, скаўцкія выданні, дзе былі змешчаны творы Я. Коласа. Так, літаратурная чытанка "Наша краіна" (Ватэнштэт, 1948 г.) пачыналася словамі Я. Коласа: "О край родны, край прыгожы". У ёй былі таксама іншыя вершаваныя і празаічныя творы пісьменніка. На выставе прадстаўлены ксеракопіі скаўцкіх выданняў "Да мэты", "Наперад" і лагера Ватэнштэт "Шляхам жыцця".

З пасляваенных эмігра-

Скарынаўскае свята ў Лідзе

25 ліпеня ў Лідзе прайшло Скарынаўскае свята, прыверкаванае да 20-годдзя ўстаноўкі ў горадзе помніка Францішку Скарыну. Тады 25 ліпеня 1993 года падчас працы 1-га з'езду беларусаў свету тут у Лідзе быў адкрыты першы манументальны помнік незалежнай Беларусі, помнік не цару-каралю, не палкаводцу, а менавіта першадрукару. У гэтага помніка ёсць канкрэтныя аўтары, і іх пакуль яшчэ ўсе памятаюць. Ідэя пастаноўкі помніка Ф. Скарыну ў Лідзе належыць старшынні моладзевай суполкі "Рунь" Марыі Саўкевіч (цяпер Марыя Мацко, дырэктар карціннай галерэі "Крыга" ў Гародні). Праводзіла ідэю ў жыццё Лідская гарадская арганізацыя ТБМ імя Францішка Скарыны, якую ў той час узначальваў Міхась Мельнік. Аўтар помніка скульптар Валяр'ян Янушкевіч, архітэктар Рычард Груша. Ну і, канешне, горад Ліда. Менавіта на горад (старшыня выканкаму ў той час - Уладзімір Малец) легла асноўная нагрузка і фінансавая і арганізацыйная.

Пра ўсё гэта і гаварылася падчас свята, ініцыятарам якога выступала Лідская цэнтральная раённая бібліятэка імя Янкі Купалы (дырэктар Ірына Саўсян), але былі задзейнічаны многія ўстановы культуры горада.

Вітаў удзельнікаў свята намеснік старшыні Лідскага райвыканкаму Віктар Пранюк.

Пранікнёную прамову ў падтрымку роднай беларускай мовы сказаў ксёндз лідскага Крыжаўзвіжанскага касцёла Вячаслаў

Уся дзея з прыбылымі на свята Ефрасінняй Полацкай і самім Францішкам Скарынам разгортвалася

пагодле сцэнару, распрацаванага супрацоўнікамі бібліятэкі Алесем Хітруном і Аленай Быстрыцкай

Вялі імпрэзу Юры Карпук і Алена Наваслаўская.

Згадваючы часы 20-гадовай даўніны Міхась Мельнік раскажаў, якая палеміка ішла ў прэсе ў тых часы, колькі ворагаў было ў помніка, хаця ворагі там былі не персанальна Скарыны, там былі ворагі ўсяго беларускага, любой праявы беларушчыны. Каму б помнік не ставілі, яны былі б супраць.

Грошы збіраліся па ўсім горадзе, але толку ад доўгатэрміновага збору было мала, бо грошы тая вельмі хутка абяцэнваліся. Але ж помнік ёсць.

Архітэктар помніка Рычард Груша раскажаў, як за тыдзень да ўстаноўкі пры апрацоўцы ў Менску лопнуў камень-пастамент, і як пры-

йшлося на хаду ўсё мяняць, ехаць на Украіну, купляць гранітныя пліты, везці ў Беларусь, заліваць бетонны маналіт і аздабляць плітамі ў апошняю ноч перад адкрыццём.

Падчас свята іграў гурт сярэднявечнай музыкі "Скудрынка", выступалі лідскія паэты Марыя

Масла, Пётр Макарэвіч, Тадэвуш Чарнавуш, Алесь Мацулёвіч, Станіслаў Суднік. Міхась Мельнік працягаў вершы Алесі Бурак.

Вядомы лідскі бард Сяргей Чарняк пачаў свой выступ з песні на словы Францішка Багушэвіча "Малітва" (... каб я панам ніколі не быў...).

Як паведамілі ў ідэалагічным аддзеле Лідскага райвыканкаму, магчыма, што гэтае свята стане першым у цэлым шэрагу пад агульнай назвай "Жывая гісторыя на вуліцах горада". А тэм і нагодаў у амаль 700-гадовай Ліды для такіх святаў больш, чым дастаткова.

Прыемна, што ўсё свята было зладжана на мове Скарыны - на беларускай мове.

Яраслаў Грынкевіч.

Collegium Civitas
www.civitas.edu.pl

Якасць на вышыні!

- Еўрапейскі дыплом
- Патранат Польскай Акадэміі Навук
- Гарантыя нязменнай аплата

tel.: +48 22 656 71 89
admissions@collegium.edu.pl
Калегіум Сітас, Рэспубліка Польшча, г. Варшава

Да 1025-годдзя хрышчэння Русі

28 ліпеня на Менскім паштмпце адбылося гашэнне маркі і канверта Першага дня прысвечанае 1025-годдзю Хрышчэння Русі.

Рэспубліка Беларусь, Расійская Федэрацыя і Украіна склалі дамову пра выпуск паштовых блокаў, канвертаў Першага дня, адмысловых паштовых штэмпеляў, прысвечаных 1025-годдзю Хрышчэння Русі.

Паштовы блок Расіі складаецца з адной паштовай маркі з малюнкам падрыхтоўчай кампазіцыі роспісу мастака В. М. Васняцова "Хрышчэнне Русі", 1885-1896 гг. (калекцыя Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі, Масква).

Паштовы блок Украіны складаецца з адной паштовай маркі з малюнкам фрэскі В. М. Васняцова "Хрышчэнне Кіеўскай Русі", 1885-1896 гг. (Свята-Уладзімірскі кафедральны патрыяршы сабор у Кіеве).

Паштовы блок, падрыхтаваны беларускім бокам, складаецца з трох

марак з малюнкам іконаграфічных выяў: "Не рыдай Мяне, Маці", сярэдзіна XIX ст.; "Тройца Старазапаветная", пачатак XVIII ст.; "Спас Уседзяржыцель", XVIII ст.

Колер масцікі спецгашэння - чорны. Мастак спецштэмпеля і канверта "Першы дзень" І. Лукін.

Беларускі блок і канверт аформлены па-беларуску.

Наш кар.

Віншуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў жніўні

Адамін Іван
Адамчык Валеры Зянонавіч
Азаранка Аляксандр Іванавіч
Акіменка Антаніна
Акрамава Іна
Акрушка Яўген Анатольевіч
Александровіч Ала Ібрагім.
Альховік Надзея Васільеўна
Аляксандравіч Валянціна
Анацка Алег
Андросенка Сяргей Андр.
Андрэеў Ілля Аляксандравіч
Антановіч Кастусь Уладзімір.
Антанюк Раіса Рыгораўна
Анціпенка Алесь Ілліч
Арлоў Уладзімір Аляксеевіч
Аршкава Марыя
Астапенка Анатоль Уладзім.
Бандарчык Уладзімір
Барадзіна Інга Мікалаеўна
Бардашэвіч Яна Валер'еўна
Барысік Таццяна Іванаўна
Басанец Анастасія Ільвічна
Басін Якаў Зіноўевіч
Бахметава Святлана
Бацкокаў Аляксей Мікалаевіч
Блоцкая Ірына Мікалаеўна
Бранішэўская Света
Бубешка Антаніна
Бураўкін Генадзь Мікалаевіч
Бут-Гусаім Святлана Феадос.
Вайноўскі Міхал
Валатоўскі Вячаслаў Валянц.
Варапееў Уладзімір
Васільеўскайце Таццяна
Васько Яніна Мікалаеўна
Ваўранюк Ірына Ільвічна
Воўк Яўген
Вуек Уладзіслаў Уладзіслав.
Вяжорка Аляўціна Сямёнаўна
Габец Ягор Валез'евіч
Галаўнёў Мікола Іванавіч
Галубовіч Ксенія Леанідаўна
Галічнік Аксана Мікалаеўна
Гарава НІна Віктараўна
Гарэлікаў Уладзімір Марат.
Глазырын Сяргей
Грудніцкая Тамара
Грудніцкі Рыгор
Грыгенча Вераніка
Грынюк Вольга Віктараўна
Грышуніна Наталля
Губскі Уладзімір
Гудкова Вольга Уладзімір.
Гундар Марына Юр'еўна
Гядрэвіч Валянціна
Дабравольскі Андрусь
Дабрадзей Алесь Пятроўна
Дакурна Генрых Фабіянавіч
Дарафяюк Міхал
Дваранчук Юры
Дзергачова Любоў Рыгор.
Дзешчыц Алена Аляксандр.
Дзячкова Ларыса
Дзянісік Алена
Догелева Ала
Доўгі Уладзімір
Драздоў Юры
Дрыгайла Зміцер Ісаакавіч
Дычок Сяргей Уладзіміравіч
Жаркоў Аляксандр Іванавіч
Жаўрыд Марына Аляксандр.
Жукоўская Алесь Іванаўна

Зайка Аляксандр Фаміч
Запрудскі Сяргей Мікалаевіч
Зверава Тамара
Зуева Валянціна Дзмітрыеўна
Іваноў Мікалай Аляксеевіч
Іскарацкая Марына
Каваленка Анастасія Уладзім.
Кавалеўскі Яўген
Казак Алег
Камароўскі Мікалай Міхал.
Камароўскі Мікола Іванавіч
Камянецкая Ірына
Кананенка Тамара Міхал.
Кануннікава Ніна Паўлаўна
Капціловіч Тамара
Карабелніківа Алена
Кароль Алег
Карповіч Андрэй Уладзімір.
Касаты Людвіг Канстанцінаў.
Кірвель Юзаф Юзафавіч
Князева Часлава Вячаслав.
Коваль Альвіна
Козіч Ганна Леанідаўна
Колесень Ірына
Корбут Аляксандр Іванавіч
Косінец Анатоль
Краснік Вольга
Краснова Наталля
Краўчанка Пётр Кузьміч
Крокас Ірына
Круглая Марына Віктараўна
Кузьміч Леанід Пятровіч
Куксар Наталля
Куль Дзмітры
Кунцэвіч Святлана
Купава Вітаўт Мікалаевіч
Курловіч Віталь Эдуардавіч
Курловіч Аляксандр Адам.
Кушалъ Глафіра Васільеўна
Леановіч Алена Георгіеўна
Лойка Тамара
Лукаўнава Марыя Рыгораўна
Ляскоўскі Уладзіслаў Канст.
Ляўкевіч Наталля Міхал.
Ляшкewіч Таццяна
Макарэвіч Віталь Сяргеевіч
Малашчанка Уладлена
Малей Кацярына
Маліноўскі Макара
Мальдзіс Адам Восіпавіч
Мандрык Наталля
Мандрыкін Раман Аляксандр.
Марцынкевіч Андрэй
Марчанка Дзяніс Васільевіч
Марчык Віктар
Машчэнская Алена
Мінчук Уладзімір
Міхайлоўская Анастасія Вяч.
Міхайлоўская Таццяна Вас.
Мішкевіч Аліна Міхайлаўна
Мудроў Алег
Муха Барыс Ібрагімавіч
Мялешка Аляксей Алякс.
Мясніковіч Юрый
Навумец Яўген Часлававіч
Навумовіч Іван Мікалаевіч
Наліўка Лідзія Вячаславаўна
Неткачава Валянціна Алякс.
Нікіценка Мікалай
Оліна Эла Ігараўна
Пабірушка Надзея
Палівода Святаслаў Мікіт.

Папова Варвара Сяргееўна
Патапчук Леанід
Петухоў Алесь
Піваварчык Сяргей Аркадз.
Піскун Людміла Аляксееўна
Плевака Валеры Сцяпанавіч
Плотнікаў Уладзімір
Правалінскі Віталь
Пухоўская Юлія Аляксандр.
Пучынскі Уладзімір Станісл.
Пушкін Алесь
Пшэнік Тамара Францаўна
Пятровіч Ева
Раманчык Надзея Дзмітр.
Рамук Андрэй
Раткевіч Лілія
Рачко Віктар
Рынкевіч В. У.
Рысывец Уладзімір Аляксандр.
Рэйда Святлана Юр'еўна
Сабаленка Алесь
Савіцкая Ірына Канстанцін.
Савосценка Ігар
Садаўнічы Дзмітры В.
Садоўская Анастасія Раман.
Сак Міхал Міхалавіч
Салодкіна Святлана
Самайлук Тамара Андрэеўна
Саўко Марыя
Сафонава Вольга Віктараўна
Сека Васіль
Сенькавец Ганна
Сідарэвіч Наталля
Скрыган Ігар Генадзевіч
Сом Алена Уладзіміраўна
Стамінок Наталля
Сташюка Алесь Канстанцін.
Сташкевіч Яна Ігараўна
Субоцін Аляксандр
Супрановіч Віталь Канстанц.
Станіўка Алесь Канстанцін.
Сташкевіч Яна Ігараўна
Субоцін Аляксандр
Супрановіч Віталь Канстанц.
Станіўка Алесь Канстанцін.
Сцефановіч Эдзіслаў Уладзіс.
Торап Аляксандр Валер'евіч
Трафімчык Дамініка Сярг.
Трубац Таццяна Георгіеўна
Трусаў Алег Анатольевіч
Трухановіч Ларыса
Тупянец Дзмітры Валянцін.
Турунак Людміла Данатаўна
Тэжык Ірына
Утачка Людміла
Федуковіч Васіль
Фёдарова Таццяна Дзмітр.
Філіпчык Васіль Іванавіч
Філіпчык Васіль Іванавіч
Фарнэль Кастусь Іванавіч
Фралоў Валеры
Халіпскі Рыгор Веніямінавіч
Хітрон Аляксандр Чаславаў.
Царук Вольга Іванаўна
Цвірко Іван Яўгенавіч
Цімашэвіч Уладзімір Максім.
Цыганкова Анастасія Дзмітр.
Чабанава Таццяна Аляксандр.
Чарнякоўскі Віталь Радзівон.
Чэчат Алесь Віктаравіч
Шаўчук Ігар Іванавіч
Шумскі Андрэй Мікалаевіч
Шчэрбіч Мікола Аляксандр.
Шыла Святлана
Юч Галіна
Ясюк Іван Вітальевіч
Яцкоўская Святлана Анатол.

НОВЫЯ ВЫДААННІ

Нядаўна выйшлі ў свет дзве невялікія краязнаўчыя кніжкі, якія падрыхтаваны Пастаўскай раённай арганізацыяй Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны. Адна з іх - "Назвы нашых вёсак". Яе аўтар - краязнавец і пісьменнік, настаўнік пастаўскай гімназіі Ігар Пракаповіч. Кніга ўяўляе сабой айканімічны слоўнік: у алфавітным парадку падаюцца варыянты сэнсавага значэння і паходжання 480 назваў населеных пунктаў Пастаўскага раёна. Гэта першае выданне па тапаніміі гарадскіх паселішчаў і вёсак паўночна-заходняга рэгіёна Беларусі. Часткова некаторыя матэрыялы па назвах вёсак друкаваліся ў раённай газеце "Пастаўскі край".

Аўтарам другой кнігі, "Вёсачкі над Заражанкай", з'яўляецца настаўнік гісторыі Гуцкай школы Мікалай Арэх. У ёй сабраны матэрыялы пра гісторыю і побыт жыхароў невялікіх паселішчаў Манеўшчыны, Харкі, Васілеўшчыны і

Кейзікі, якія выцягліся ланцужком ўздоўж ракі Галбязіцы, ці як яе там называюць, Заражанкі. Гэтыя вёсачкі перажываюць далёка не лепшыя свае часы, некаторыя знаходзяцца на мяжы знікнення, таму, падаецца, вельмі важным, што аўтару ўдалося запісаць успаміны старажылаў гэтых мясцін і тым самым захаваць для нашчадкаў тое, што магло быць

страчана назаўсёды.

Думаецца, новыя кнігі будуць карысныя ўсім, хто неабякавы да мінуўшчыны роднага краю. На жаль, наклад выданняў невялікі, і набыць іх можна толькі ў мінскіх кнігарнях "Акадэмія" і "Кніжны салон", а таксама ў кніжным аддзеле "Культтавараў" і магазіне "Шкаляр" у Паставах.

Багдан Лава.

Шчыра дзякуем за дапамогу!

Ахвяраванні на ТБМ

- Трафімчык Таццяна - 70000 р., г. Слонім
- Харытончык Надзея - 70000 р., г. Слонім
- Яніцкая Мая Міх. - 50000 р., г. Менск
- Таболіч Юры - 100000 р. г. Менск
- Пракапенка А.І. - 250000 р., г. Менск
- Бубен Канстанцін - 5000 р., г. Менск
- Літоўка Сяргей - 100000 р., г. Менск
- Іваніцкі Павел - 100000 р., г. Менск
- Шкірманкоў Фелікс - 50000 р., г. Слаўгарад
- Касцюкевіч Зміцер - 50000 р., г. Чэрвень
- Шруб Васіль - 218000 р., в. Хільчыцы
- Барташ Валер - 100 грыўняў, г. Севастопаль
- Васюніна Ганна - 100 грыўняў, г. Севастопаль
- Лукашэвіч Валянціна - 200000 р., г. Менск
- Калісінікі В.Ф. - 10000 р., г. Менск
- Акуневіч Васіль - 400000 р., г. Вільня
- Бураўкін Генадзь - 100000 р., г. Менск

- Пальчэўскі Юрась - 30000 р., г. Менск
- Пухоўская Юлія - 30000 р., г. Менск
- сп. Гаева - 20000 р., г. Менск
- Салавей Н.І. - 50000 р., г. Ліда
- Кулецкі В.Н. - 30000 р., г. Менск
- Раманік Т.І. - 100000 р., г. Менск
- Сечка Зміцер - 50000 р., г. Грабюўка, Салігорскі р-н.
- Маргуноў Віталь - 20000 р., г. Мгарілёў
- Ражкоў О. - 350000 р., г. Менск
- Мяшкоў Наталля - 70000 р., г. Астравец
- Шман Яўген - 30000 р., г. Менск
- Сакалоўскі Віктар - 100000 р., г. Ваўкавыск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Зажынкi на Лідчыне

Свята Дажынак у Беларусі ведаюць усе, а вось Зажынкi папулярныя менш, тым не менш праводзіцца гэты рытуал, а то і свята па ўсёй краіне. Не выключэнне і Лідчына, дзе Зажынкi адзначылі на пачатку мінулага тыдня. Дзякуй Богу, тут яшчэ і жаць не забыліся, і серп ёсць каму назубіць.

Першы сноп па старым патрыярхальным звычаі быў паднесены гаспадару раёна - старшыні райвыканкаму Аляксандру Астроўскаму.

Наш кар.

Від плацяжу		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Пеня		Разам	
Пяцьцельшычык			

Від плацяжу		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Пеня		Разам	
Пяцьцельшычык			

Да 20-годдзя фестывалю

І.А. Пушкін
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

3 гісторыі правядзення Міжнароднага фестывалю духоўнай музыкі "Магутны Божа" ў Магілёве (1993-1998 гг.)

(Працяг. Пачатак у папярэднім нумары.)

У конкурснай праграме прынялі ўдзел:

- хароў - 13, з іх 12 з Беларусі (Менск, Магілёў, Гародня, Барысаў, Маладзечна, Новаполацк, Браслаў, Бабруйск) і 1 з Польшчы;
- ансамбляў 9 (Беларусь, Польшча, Украіна);
- бардклуб з Магілёва (5 салістаў);
- вакалістаў - 8;
- аркестр - 1;
- выканаўцы-інструменталісты - 6 (фартэпіяна, віяланчэль, скрыпка);
- арган і вакал - 7.

Гран-пры I фестывалю "Магутны Божа" атрымаў мужчынскі камерны хор "Унія" (г. Менск, Беларусь).

На першым фестывалі былі афіцыйна акрэдытаваны прадстаўнікі наступных сродкаў масавай інфармацыі: беларускае тэлебачанне (3 чал.), тры радыёжурналісты з Менска, карэспандэнты газет "ЛіМ", "Народная газета", абласнога тэлебачання і радыё, карэспандэнты Магілёўскіх газет. Наступныя фестывалі рэгулярна асвятляліся ў друкаваных СМІ, на радыё і тэлебачанні Беларусі, Польшчы, Расіі, Украіны.

Другі Міжнародны хрысціянскі фестываль духоўнай музыкі адбыўся ў Магілёве 11-17 ліпеня 1994 года. Першы канцэрт - 11 ліпеня ў касцёле Св. Станіслава. Акрамя ўрачыстага адкрыцця (13.07., палац культуры ВА "Хімвалакно") і закрыцця (17.07.94 г.) адбылося 17 конкурсных і паза конкурсных канцэртаў у памяшканні касцёла Св. Станіслава, на пляцоўцы каля касцёла, у ліцэй музыкі і харэаграфіі, выставачнай зале саюза мастакоў, у тым ліку і канцэрт артыстаў беларускай эстрады 16.07.94 г. у ПК ВА "Хімвалакно".

Пад час фестывалю 12.07.94 г. у выставачнай зале абласнога саюза мастакоў адбылося адкрыццё выставы "Магутны Божа" твораў мастакоў. Працавала выстава музея гісторыі Магілёва "Хрысціянская культура Магілёва" у памяшканні музея імя В.К. Бялыніцкага-Бірулі.

У прыватнай мастацкай галерэі "Арт-Правіцыя" (дырэктар У. Гвоздзеў, па зав. Чарнышэўскага, 5) працавала выстава, якая была прысвечана фестывалю "Магутны Божа".

У той год у склад журы фестывалю ўвайшоў Гай дэ Пікарда (Англія).

У другім фестывалі ўдзельнічалі: 17 хароў з Беларусі, Польшчы, Галандыі, Расіі, Украіны; 1 аркестр з Германіі; 11 ансамбляў з Беларусі, Расіі; 6 выканаўцаў арганнай

музыкі.

Гран-пры другога фестывалю "Магутны Божа" атрымаў камерны хор г. Вінніца (Украіна).

Трэці Міжнародны фестываль духоўнай музыкі "Магутны Божа" праходзіў у Магілёве 11-17 ліпеня 1995 года. Адкрыццё адбылося 13.07.95 г., закрыццё 17.07.95 г. Акрамя гэтага адбылося 11 конкурсных і паза конкурсных канцэртаў у касцёле Св. Станіслава і ліцэй музыкі і харэаграфіі, у тым ліку і канцэрт лаўрэатаў II

фестывалю, якія былі спецыяльна запрошаны на фестываль (12.07.95 г.). 12 і 16 ліпеня адбыліся семінары для кіраўнікоў хароў у ліцэй. Пад час фестывалю ў памяшканні касцёла св. Станіслава музей гісторыі Магілёва (дырэктар І. Пушкін) арганізавалі тры выставы з фондаў музея: "Крокі фестывалю" (фотаздымкі і дакументы з гісторыі правядзення фестывалю), "Божае слова на кніжных старонках" (выстава кніг 18-19 стст.), "Водгукі мінуўшчыны" (прадметы культуры 12-18 стст.). У прыватнай галерэі "Арт-Правіцыя" была арганізавана выстава дзіцячага малюнка "Вобразы Іерусаліму".

У трэцім фестывалі ўдзельнічалі: 12 хароў з Беларусі, Галандыі, Балгарыі, Украіны, Расіі, Польшчы; 11 ансамбляў з Беларусі, Польшчы, Украіны, Літвы; дуэт з Грузіі; 5 вакалістаў з Беларусі, Украіны, Камеруна.

Гран-пры III фестывалю "Магутны Божа" атрымаў Беларускі дзяржаўны акадэмічны хор імя Г. Цытовіча.

Найбольш урачыстым было адкрыццё III фестывалю "Магутны Божа", у ім у якасці выканаўцаў было задзейнічана 504 чалавекі - 12 хароў (Беларусь, Балгарыя, Галандыя, Расія, Украіна, Польшча); 11 ансамбляў. На ўрачыстым закрыцці было багата прызоў, акрамя традыцыйных ад арганізатараў, Р. Факсінскага, былі ад: арганізацыі БНФ "Адраджэньне", дабрачыннага фонду "Сакавік", БКГ, фонду "Дзеці Чарнобыля" і г.д. Фестываль наведалі вядомыя ў Беларусі палітыкі.

Чацвёрты Міжнародны фестываль хрысціянскай духоўнай музыкі "Магутны Божа" адбыўся ў Магілёве 13-16 ліпеня 1996 года. Як адзначыў у сваім інтэрв'ю "Расійскай музыкальнай газеце" (№

3, верасень 1996 г.) член журы прафесар А. Тэвасян: "У гэтым годзе ў арганізацыі свята актыўны ўдзел прынялі гарадскія ўлады: аргкамітэт ачоліў намеснік мэра, а на ключным канцэрце мітраполіт Магілёўскі і Мсціслаўскі Максім і ксёндз Уладзіслаў Блін сядзелі побач".

У тым годзе аргкамітэт склаўся з: У. Цумарава - старшын аргкамітэту, намесніка старшыні Магілёўскага гарвыканкаму Н. Падольскай - намесніка старшыні аргкамітэту, начальніка упраўлення культуры Магілёўскага гарвыканкаму А. Барысавай - намесніка старшыні аргкамітэту, Ж. Елфімавай - музычнага рэдактара, С. Стуканавай - старшыні фонду "Магутны Божа". З гэтага часу пачалося адхіленне грамадскасці ад працэсу падрыхтоўкі і правядзення фестывалю.

Урачыстае адкрыццё фестывалю адбылося 13 ліпеня, закрыццё 16 ліпеня. Адбыліся 12 канцэртаў у касцёле Св. Станіслава, ліцэй музыкі і харэаграфіі, на пляцоўках каля касцёла, у скверы "40-годдзя Перамогі", каля педагагічнага факультэта Беларускай акадэміі музыкі. У тым ліку: канцэрт менскага камернага хору "Санорус" (мастацкі кіраўнік А. Шут), на якім адбылася прэм'ера твора Ал. Хадоскі "Літургія св. Яна Златавуста"; канцэрт Дзяржаўнага Акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г. Цітовіча (мастацкі кіраўнік М. Дрынеўскі) у канцэртнай зале педфака Беларускай акадэміі музыкі.

У межах фестывалю 13.07.96 г. у выставачнай зале саюза мастакоў адбылася прэзентацыя выставы мастакоў Магілёўшчыны "Святло душы". 14.07.96 г. у гарадскім цэнтры культуры адбылася выстава з фондаў музея гісторыі Магілёва "Хараство і прыгажосць старога Магілёва", у час яе адкрыцця быў выкананы

монаспектакль Л. Кузьменкі "Жыццё Еўфрасіні Полацкай" (рэжысёр В. Ермаловіч). У кінаатэатры "Чырвоная зорка" адбылася прэзентацыя дакументальнай кінастужкі "Успамін аб Міколе Равенскім".

Такая разнастайная музычная і мастацкая праграма IV фестывалю стала магчымай дзякуючы намаганням журналісткі А. Барысавай.

IV фестываль "Магутны Божа" стаў вядомым тым, што на ім была зроблена спроба цензуры тэкстаў выканаўцаў. Да таго ж, па ідэалагічных меркаваннях, гарадскія ўлады забаранілі імпрэзу "Крок на сустрэч. Беларускі рок - фестываль "Магутны Божа".

16 ліпеня 1996 г. працавала творчая майстэрня з удзелам Гая дэ Пікарда і А. Тэвасяна.

На фестывалі, як раней і на наступных, адбываліся прэс-канферэнцыі і сяброўскія сустрэчы вакол вогнішча каля касцёла Св. Станіслава.

У IV фестывалі "Магутны Божа" прынялі ўдзел: 21 харавы калектыў з Беларусі, Расіі, Галандыі, Украіны, 4 ансамблі з Украіны, Беларусі, 7 вакалістаў з Беларусі, Расіі, Украіны, 2 калектывы з Польшчы.

Гран-пры фестывалю атрымаў мужчынскі муніцыпальны хор "Кафедра" з г. Казані (Расія).

Неабходна адзначыць, што пад час падрыхтоўкі II-IV фестывалю аргкамітэт прыняў заўякі ад 500-700 удзельнікаў штогод.

У сувязі з эканамічнымі абставінамі, страціўшы фінансавую падтрымку, Фондам фестывалю "Магутны Божа" супольна з сябрамі журы конкурсу (В. Роўда, В. Скарабагатаў, Г. Каржанеўская, Л. Каспорская) было прынята рашэнне правесці V фестываль (юбілейны) у скарачаны тэрмін і без конкурснай праграмы, за-

це фестывалю, адбылося 10 конкурсных і па-за конкурсных канцэртаў у касцёле, ліцэй музыкі і харэаграфіі, на пляцоўках каля касцёла і ў скверы "40-годдзя Перамогі". У выставачнай зале музея гісторыі Магілёва адкрыў выставу "Храмы Магілёва: мінулае і сучаснасць" (12.07.98 г.).

У фестывалі прынялі ўдзел: 5 хароў (Украіна, Беларусь, Расія), 3 ансамблі (Беларусь, Польшча), 7 вакалістаў. Гран-пры атрымаў Бранскі гарадскі акадэмічны хор (Расія).

У 2007 годзе ў межах фестывалю праходзіла Міжнародная навуковая канферэнцыя "Культура праз прызму духоўнасці", якая праводзілася Магілёўскім гарвыканкамам, аддзелам культуры гарвыканкаму, музеем гісторыі Магілёва. Да пачатку канферэнцыі былі выдадзены наклады толькі 30 асобнікаў матэрыялы канферэнцыі з дакладамі ўдзельнікаў. Усё добра. Але...

Для ўдзелу ў канферэнцыі быў напісаны на падставе дакументаў навуковы артыкул пра гісторыю стварэння і першыя гады існавання фестывалю "Магутны Божа". Без ведама аўтара хтосьці з арганізатараў і складальнікаў выкінуў з тэксту частку матэрыялу. Што ж не спадабалася?

Тое, што фестываль быў арганізаваны і напачатку праводзіўся без удзелу ўладаў, што гэта была ініцыяцыя касцёла і грамадскасці, што фундатарамі правядзення і ўзнагарод былі недзяржаўныя ўстановы - фонд Сораса, Беларускі Народны Фронт "Адраджэньне", што пэўныя чыноўнікі перашкаджалі правядзенню фестывалю, што Магілёўскі архіепіскап Максім быў супраць, што гледачы канцэртаў шчыра віталі Зянона Пазыняка, над гледачамі луналі бел-чырвоная-белыя сцягі і г.д. Гісторыя станаўлення папулярнага фестывалю "Магутны Божа" асабліва паказальна ў параўнанні з "Залатым шлягерам" на правядзенне якога ўладамі выдаткоўваліся велізарныя дзяржаўныя сродкі.

Таму публікацыя дадзена артыкул аб першапачатковай гісторыі фестывалю цалкам, без скарачэнняў, каб людзі мелі магчымасць даведацца аб тым, як пачыналіся і праводзіліся першыя фестывалі "Магутны Божа" ў Магілёве. У 2013 годзе ў дваццаты раз ў Магілёве быў праведзены Міжнародны фестываль духоўнай музыкі "Магутны Божа", які добра вядомы ў свеце і дзякуючы якому шмат хто даведаўся пра Магілёў і Беларусь.

На здымку: завяршэнне XX фестывалю "Магутны Божа".

